

Iwona Koza

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie

Edukacja i szkolenia – przegląd europejskich problemów

Abstrakt

W ostatnich latach zaczęto w krajach europejskich w większym stopniu zwracać uwagę na edukację, która poprzez kumulowanie kapitału ludzkiego przyczynia się do wzrostu gospodarczego. Proces kształcenia, rozwijania swoich umiejętności, niewątpliwie służy pomnażaniu siły każdego przedsiębiorstwa, regionu czy gospodarki. Prowadzone w konsekwencji badania naukowe i prace rozwojowe obejmują prace twórcze podejmowane systematycznie w celu zwiększenia zasobu wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu wykorzystania tego zasobu wiedzy do opracowania nowych zastosowań. Zarówno edukacja, jak i prowadzone w jej następstwie badania naukowe z całą pewnością służą pomnażaniu kapitału ludzkiego.

Słowa kluczowe: *edukacja, wykształcenie, kapitał ludzki.*

Abstract

In recent years European countries increasingly pay attention to education, which through the accumulation of human capital contributes to economic growth. The process of education and development of skills, without doubt, contributes to strengthening every single enterprise, region or economy, in general. In consequence, carried out research studies and developmental works which were undertaken systematically in order to deepen knowledge (also including the knowledge of Man, culture, and local community) and take advantage of the intellectual potential to use it for new solutions. Both education and carried out in its wake research certainly could be used for the purpose of human capital multiplication.

Key words: *education, degrees, human capital.*

Wprowadzenie

Istnieje silny związek między kapitałem ludzkim i jego jakością a rozwojem gospodarczym. Kapitał ludzki to pojęcie ekonomiczne, oznaczające zawarty w każdym człowieku i społeczeństwie jako całości zasób fachowej wiedzy, umiejętności, doświadczenia, zdrowia i energii życiowej. Jest on wskaźnikiem możliwości adaptacyjnych i produkcyjnych oraz kreatywności. Kapitał ludzki nie jest wartością stałą, ale może się zmieniać w zależności od przebiegu procesu socjalizacji w społeczeństwie. Wartość kapitału ludzkiego można podnieść poprzez inwestowanie w rozwój człowieka. Kapitał ludzki jest quasi-częścią swojego posiadacza; jest trwale z nim połączony i jest zawsze obecny bez względu na to, jaki rodzaj pracy ta osoba podejmuje.

W ostatnich latach zaczęto w większym stopniu skupiać się na edukacji, która poprzez kumulowanie kapitału ludzkiego przyczynia się do wzrostu gospodarczego. Istotny jest zwłaszcza związany z edukacją potencjał innowacyjności. Proces kształcenia, rozwijania swoich umiejętności, niewątpliwie służy pomnażaniu siły każdego przedsiębiorstwa, regionu czy gospodarki. Prowadzone dzięki temu badania naukowe i prace rozwojowe to prace twórcze, podejmowane systematycznie w celu zwiększenia zasobu wiedzy, w tym wiedzy o człowieku, kulturze i społeczeństwie oraz w celu wykorzystania tego zasobu wiedzy do opracowania nowych zastosowań. Zarówno edukacja, jak i prowadzone w jej następstwie badania naukowe z całą pewnością służą pomnażaniu kapitału ludzkiego.

Edukacja, kształcenie zawodowe oraz uczenie się przez całe życie odgrywają istotną rolę w strategiach gospodarczych i społecznych Unii Europejskiej. Zasygnalizowane kwestie stanowią też będą tematykę poniższego artykułu. Jego treść odnosi się do danych dotyczących różnych poziomów systemu edukacyjnego, tj. udziału czteroletnich dzieci w systemie edukacji czy udziału młodych ludzi w kształceniu zawodowym. W pracy ujęte są także dane dotyczące osób przedwcześnie kończących edukację oraz osób z wykształceniem wyższym.

W 2016 roku w Unii Europejskiej było 109 milionów dzieci, uczniów i studentów, którzy byli włączeni na wszystkich poziomach edukacji, aż po studia podyplomowe. Powszechnie przyjmuje się, że podstawowy poziom edukacji jest pożądanym, aby każdy miał możliwość uczestniczenia w życiu gospodarczym i społecznym, co wiąże się ze zwiększeniem szansy na znalezienie zatrudnienia oraz zmniejszeniem ryzyka, zarówno popadania w ubóstwo, jak i wykluczenia społecznego. Chociaż edukacja i szkolenia mogą pomóc rozwojowi osobistym jednostek oraz zwiększeniu dobrobytu jednostki, z szerszego punktu widzenia, są

one również kluczowe dla napędzania postępu gospodarczego i społecznego. Dotyczy to zwłaszcza gospodarki globalnej i opartej na wiedzy, w której wysoko wykwalifikowany personel jest niezbędny do konkurowania pod względem wydajności, jakości i innowacyjności (*Education at...*).

Wczesna edukacja

Pierwsze lata kształcenia są często fundamentalne dla długofalowego rozwoju – edukacja podstawowa może odegrać kluczową rolę w rozwiązywaniu problemów życiowych poprzez zwalczanie nierówności i podnoszenie umiejętności w zakresie podstawowych kompetencji. Wczesna edukacja jest zazwyczaj zorientowana na wspieranie wczesnego rozwoju poznawczego dzieci, ich fizycznych, społecznych i emocjonalnych kompetencji. Programy kształcenia podstawowego są najczęściej przeznaczone do zapewnienia uczniom podstawowych umiejętności w zakresie języka polskiego i matematyki, innymi słowy w rozwijaniu umiejętności czytania, pisania i liczenia.

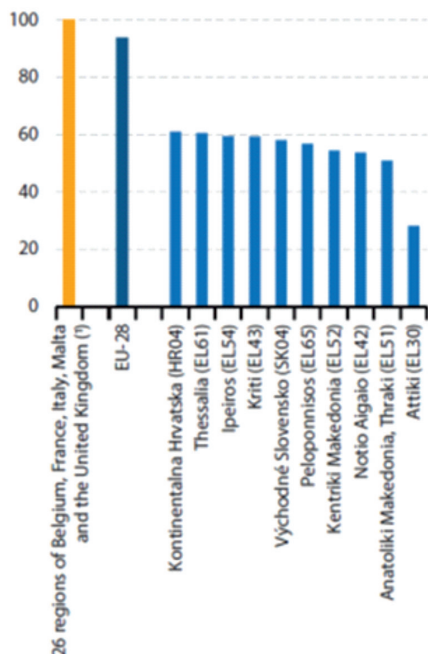
Ramy strategiczne w zakresie edukacji i szkoleń 2020 (ET 2020) (*Strategiczne ramy ...*) traktują o tym, że 95% dzieci w wieku od czterech lat do wieku rozpoczęcia obowiązkowej edukacji podstawowej powinno uczestniczyć we wczesnej edukacji w dzieciństwie. Udział ten w najbardziej rozwiniętych krajach Unii Europejskiej w 2016 roku już był na poziomie 95,5%, podczas gdy np. greckie miasto stołeczne Attiki było regionem, gdzie mniej niż połowa wszystkich czterolatków uczestniczyła we wczesnej edukacji w dzieciństwie.

Wykres 1 pokazuje informacje w odniesieniu do regionów na poziomie NUTS¹ 2 o najwyższym i najniższym uczestnictwie czterolatków we wczesnej edukacji. Należy zauważyć, że dane dla Niemiec i Zjednoczonego Królestwa są przedstawione dla regionów na poziomie NUTS 1. W 2015 r. zdecydowana większość (93,8%) czteroletnich dzieci w EU-28 została zarejestrowana w jakiejś formie edukacji; większość z nich brała udział w edukacji przedszkolnej; niektóre dzieci uczęszczały już na edukację podstawową w Irlandii, Francji i Wielkiej Brytanii w wieku czterech lat, chociaż nie było to obowiązkowe.

Udział czterolatków we wczesnej edukacji wynosił 100% w dwunastu regionach Francji, dziewięciu regionach angielskich w Zjednoczonym Królestwie (2015 danych), czterech regionach Belgii, trzech regionach południowych Włoch oraz na Malcie. Z drugiej strony, 8 z 10 najniższych regionalnych wskaźników udziału odnotowano w Grecji (2014 danych), ze zdecydowanie najniższą stawką w regionie stołecznym Attiki (28,3%). Dwa niegreckie re-

¹Nomenclature of Territorial Units for Statistics

giony, które uplasowały się w ostatniej dziesiątce to Wschodnie we wschodniej Słowenii oraz Kontynentalna Chorwacka.

Wykres 1: Regiony NUTS 2 Unii Europejskiej z najwyższym i najniższym udziałem czterolatków we wczesnej edukacji (w %).

Źródło: *Eurostat regional yearbook 2018*, <https://ec.europa.eu/eurostat/publications/statistical-books/regional-yearbook> [15.01.2019]

Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja edukacji (ISCED)

Jako że krajowe systemy edukacyjne różnią się pod względem struktury i treści programów nauczania, mogą być trudne do ustalenia przestrzenne lub czasowe porównania przy ocenie wydajności różnych systemów. W celu interpretacji nakładów, procesów i wyników systemów edukacyjnych z perspektywy globalnej, statystyki dotyczące edukacji są zestawiane według międzynarodowej standardowej klasyfikacji edukacji (ISCED²). Służy ona do zestawiania różnorodnych danych statystycznych dotyczących szerokiego zakresu

²International Standard Classification of Education

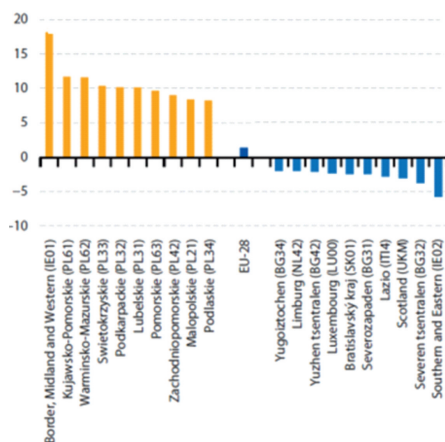
zagadnień edukacyjnych (w tym zapisów i frekwencji, inwestycji ludzkich lub finansowych w edukację) oraz wykształcenia.

ISCED jest klasyfikacją referencyjną dla organizowania programów edukacyjnych i związanych z nimi kwalifikacji poprzez poziomy i pola kształcenia w kategoriach uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym. Ramy te są czasem aktualizowane w celu zdobycia nowych osiągnięć w systemach edukacji na całym świecie. Kategorie zostały dodane do klasyfikacji poziomów edukacji w uznaniu ekspansji wczesnej edukacji i restrukturyzacji szkolnictwa wyższego.

W ramach ISCED określono następujące poziomy:

- Wczesna Edukacja – poziom ISCED 0;
- Szkolnictwo podstawowe – poziom ISCED 1;
- Szkolnictwo średnie – poziom ISCED 2;
- Szkolnictwo średnie wyższe – ISCED 3;
- Po średnim szkolnictwie wyższym – ISCED 4;
- Szkolnictwo wyższe – ISCED Level 5;
- Stopień licencjata lub równoważny – poziom 6 ISCED;
- Poziom magisterski lub równoważny – poziom ISCED 7;
- Poziom doktorancki lub równorzędny – ISCED 8.

Szkolnictwo wyższe odnosi się do agregatu złożonego z poziomów ISCED 5-8.

Wykres 2: Najwyższy i najniższy średni wskaźnik wzrostu udziału czterolatków we wczesniej edukacji w ciągu roku.

Źródło: *Eurostat regional yearbook 2018*, <https://ec.europa.eu/eurostat/publications/statistical-books/regional-yearbook> [15.01.2019]

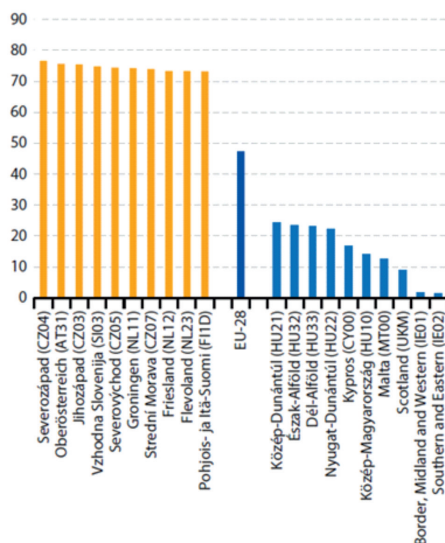
Wykres 2 pokazuje regiony charakteryzujące się najwyższym i najniższym średnim wskaźnikiem wzrostu, dotyczącym udziału czterolatków we wczesnej edukacji w okresie dzieciństwa w latach 2013-2016. Ilustruje on także wzrost w ostatnich latach uczestnictwa czterolatków w edukacji w całej Polsce; wśród 16 regionów na poziomie NUTS 2 w Polsce średnie stopy zmian oscylowały w granicach 4,9-11,7% rocznie, a tylko Cypr (jeden region na tym poziomie szczegółowości) oraz irlandzki region graniczny, Midland (2013-2015) uzyskały tak wysokie średnie zmiany (*Handbook ...*).

Programy zawodowe w zakresie szkolnictwa średniego i kształcenia zawodowego (VET)

Programy zawodowe w zakresie szkolnictwa średniego i kształcenia zawodowego (VET) to projekty, dzięki którym uczniowie nabywają wiedzę, umiejętności i kompetencje specyficzne dla danego zawodu lub handlu. Coraz większa liczba polityków wykazuje zainteresowanie edukacją zawodową, która umożliwia obniżenie stopy bezrobocia wśród młodzieży i ułatwia przejście młodzieży z edukacji do pracy/na rynek pracy, zwłaszcza jeśli takie programy uwzględniają nabycie konkretnych umiejętności wymaganych przez pracodawców.

Uczniowie kończą edukację na poziomie średnim w wielu 17 lub 18 lat. Programy kształcenia, przewidziane na ten etap edukacyjny są zwykle projektowane w ramach przygotowań do szkolnictwa wyższego i/lub do zapewnienia umiejętności istotnych dla zatrudnienia. W UE 28 uczestniczyło 10,3 mln uczniów, którzy brali udział w programach kształcenia zawodowego w 2015, co odpowiada 47,3% wszystkich uczniów szkół średnich; pozostała część uczestniczyła w ogólnych programach szkolnictwa wyższego.

Wykres 3 pokazuje, że średni udział uczniów szkół średnich uczestniczących w programach kształcenia zawodowego w 2016 r. znacznie przekroczyły regiony na poziomie NUTS 2. Niektóre z tych różnic mogą być uwarunkowane dostępnością i sposobem postrzegania dotyczącym kształcenia i szkolenia zawodowego: na przykład w Republice Czeskiej, Holandii i Austrii, kształcenie i szkolenie zawodowe jest powszechnie postrzegane jako skuteczny sposób ułatwienia przejścia na rynek pracy. W 2016 r. w UE istniały trzy regiony na poziomie NUTS 2, w których ponad trzy czwarte wszystkich uczniów szkół średnich uczestniczyło w kształceniu zawodowym: dwa z nich były w Republice Czeskiej – Severozapad (76,9%) i Jihozapad (75,5%) – podczas gdy druga Oberosterreich (75,7%) w zachodniej Austrii. Mniej niż 10% wszystkich uczniów uczestniczyło w programach kształcenia zawodowego w Irlandii i Szkocji.

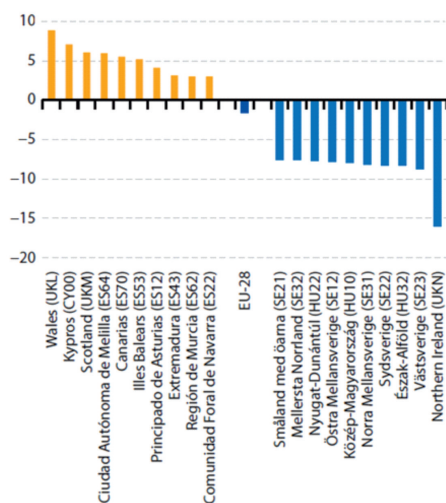
Wykres 3: Najwyższe i najniższe udziały w programach kształcenia zawodowego.

Źródło: *Eurostat regional yearbook 2018*, <https://ec.europa.eu/eurostat/publications/statistical-books/regional-yearbook> [15.01.2019]

Z drugiej strony program kształcenia zawodowego obejmował mniej niż jedną czwartą wszystkich uczniów szkół średnich w 10 różnych regionach UE. Zdecydowanie najniższy udział odnotowano w dwóch regionach irlandzkich – południowym i wschodnim (1,4%; 2013 danych) oraz w granicach Midland i Western (1,7%; 2013 danych) – podczas gdy region na poziomie NUTS 1 Szkocji (9,0%; 2015 danych) w Zjednoczonym Królestwie był jedynym regionem, który osiągnął udział poniżej 10%. Istniały trzy regiony na poziomie NUTS 2, w których udział studentów uczestniczących w programach zawodowych mieścił się w przedziale 10-20%: w regionach wyspiarskich Malty i Cypru, jak i Kozep-Magyarország (stolicy Region miasta Węgier). Ogólnie rzecz biorąc, na Węgrzech istniał relatywnie niski poziom kształcenia zawodowego, ponieważ programy te obejmowały mniej niż jedną czwartą wszystkich uczniów szkół średnich w czterech bardziej węgierskich regionach, natomiast udziały w pozostałych regionach Węgier osiągnęły co najwyżej 27,9%.

Wykres 4 pokazuje regiony charakteryzujące się najwyższym i najniższym średnim wskaźnikiem wzrostu w odniesieniu do udziału studentów, którzy uczestniczyli w szkolnictwie średnim w programach zawodowych w latach

2013-2016. Widoczny wzrost kształcenia zawodowego w dwóch regionach – na Cyprze i w Szkocji – chociaż udział uczniów w programach kształcenia zawodowego wzrósł w najszybszym tempie na poziomie NUTS 1 w Walii (do 9,3% rocznie; 2013-2015). Kolejne najwyższe stopy wzrostu odnotowano wyłącznie wśród regionów Hiszpanii (*Smarter, greener ...*).

Wykres 4: Regiony charakteryzujące się najwyższym i najniższym rocznym wskaźnikiem wzrostu.

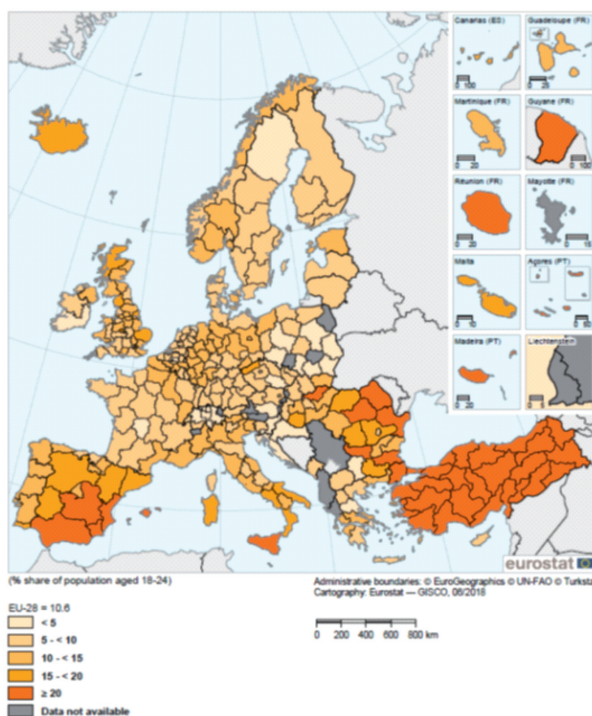
Źródło: *Eurostat regional yearbook 2018*, <https://ec.europa.eu/eurostat/publications/statistical-books/regional-yearbook> [15.01.2019]

Osoby przedwcześnie kończące edukację i kształcenie

Osoby przedwcześnie kończące naukę na różnych stopniach edukacji są definiowane jako odsetek ludzi w wieku 18-24, którzy mają co najwyżej niższy średni poziom wykształcenia (poziom ISCED 0-2) i którzy nie byli zaangażowani w dalsze kształcenia i szkolenia. W roku 2017 w EU 28 udział przedwcześnie kończących naukę wyniósł 10,6%; to było 0,1 punktów procentowych mniej niż rok wcześniej i potwierdziło stale spadające wartości w ciągu ostatniej dekady.

Jak pokazuje Wykres 5, istnieje duża liczba regionów stołecznych i obszarów miejskich o stosunkowo niskim odsetku uczniów przedwcześnie koń-

czących edukację i szkolenia. Może to być uwarunkowane szeregiem czynników, w tym większym wyborem programów edukacyjnych, szerszym zakresem możliwości edukacyjnych i rynku pracy, czy też wyższym poziomem wykształcenia wśród rodziców.

Wykres 5: Przedwcześnie kończący edukację i szkolenia, wg NUTS2, w 2017 roku (% populacji w wieku 18-24 lata).

Źródło: *Eurostat regional yearbook 2018*, <https://ec.europa.eu/eurostat/publications/statistical-books/regional-yearbook> [15.01.2019]

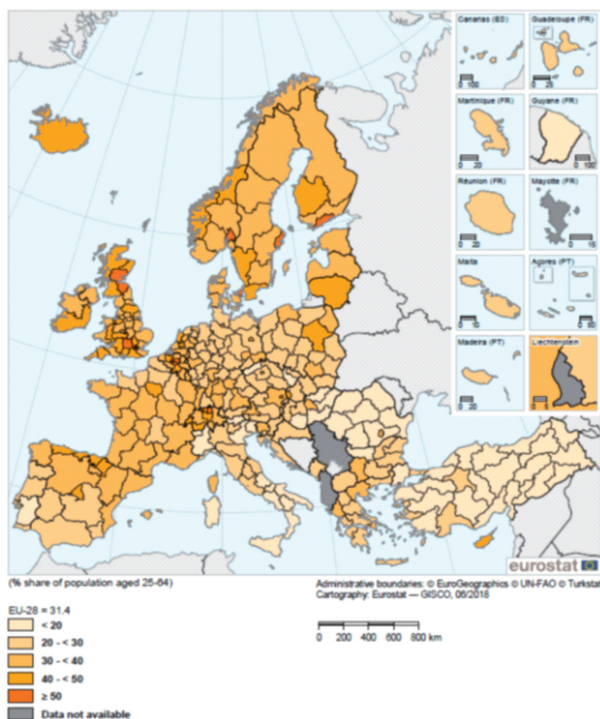
Odsetek osób przedwcześnie kończących kształcenie wynosił poniżej 10% w około połowie regionów na poziomie NUTS 2 (134 z 262), dla których dostępne są dane. Najniższy odsetek osób przedwcześnie kończących naukę występuje w Europie Wschodniej, a wśród 22 regionów o udziałach poniżej 5% można wskazać: siedem regionów z Polski; dwa regiony z Czech, w tym Region Stołeczny Praha (1,6%), który miał najniższy udział w UE; oba regiony Chorwacji; pojedyncze regiony Bułgarii i Słowenii. Pozostałe regiony, w których udział jest mniejszy niż 5%, to: dwa regiony greckie (2016 danych

dla Tesalia) i pojedyncze regiony z Belgii, Irlandii, Francji, Holandii, Austrii, Szwecji i Zjednoczonego Królestwa.

Regiony o najwyższym odsetku przedwcześnie kończących naukę występowały głównie na południu Hiszpanii, Bułgarii i Rumunii, chociaż były też stosunkowo wysokie wskaźniki odnotowane zostały na Wyspach (*Key figures ...*).

Wykształcenie wyższe

Wskaźnik wyższego wykształcenia opiera się na działaniach edukacyjnych w poszczególnych dziedzinach edukacji na wyższym poziomie. Jest ono oferowane przez uniwersytety, placówki zawodowe czy też rozmaite instytuty technologiczne.

Wykres 6: Udział ludności w wieku produkcyjnym (25-64 lata), mających wykształcenie wyższe (% populacji w wieku 25-64 lata).

Źródło: *Eurostat regional yearbook 2018*, <https://ec.europa.eu/eurostat/publications/statistical-books/regional-yearbook> [15.01.2019]

Istnieje szereg wyzwań politycznych związanych ze szkolnictwem wyższym, tj. zwiększenie udziału zwłaszcza wśród grup w niekorzystnej sytuacji, redukcja kosztów oraz czasu kształcenia, czy wzrost znaczenia dla rynku pracy. Wraz z rosnącym udziałem mieszkańców EU 28 posiadających wyższe wykształcenie, zostały wyrażone obawy, że niektóre regiony mają niedopasowane możliwości kształcenia, co skutkuje rosnącym udziałem niewykwalifikowanej siły roboczej.

Wskaźnik poziomu wykształcenia wyższego, zobrazowany na Wykresie 6, zawiera informacje na temat udziału ludności w wieku produkcyjnym, rozumianej tutaj jako osoby mające 25-64 lata, które ukończyły studia wyższe. Należy zauważyć, że w większości krajów studenci uzyskali wykształcenie wyższe przed ukończeniem 25 roku życia. W 2017 r. prawie jedna trzecia mieszkańców EU 28 (31,4%) w wieku produkcyjnym wykształcenie wyższe. Było to 7,9 punktów procentowych wyżej od dekady wcześniej i 0,7 punktów wyżej niż rok wcześniej.

Regiony stołeczne wydają się działać jako magnes dla wysoko wykształconych ludzi. Było to szczególnie ważne w kilku północnych i zachodnich państwach członkowskich UE, gdzie regiony kapitałowe wywierały znaczne „efekty ciągnięcia” poprzez zróżnicowane możliwości zatrudnienia, które mogą zaoferować absolwentom szkolnictwa wyższego; na przykład stolicą jest często główna siedziba dużych organizacji (zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym), czy też dla przemysłu kreatywnego i dynamicznego. Specyfiką niektórych miast jest tworzenie nierównowagi na rynku pracy, ponieważ rosnący udział absolwentów w regionach stołecznych doprowadza do wyludnienia dawnych obszarów roboczych.

W 2017 roku na poziomie NUTS 2 było 11 regionów, w których większość populacji w wieku 25-64 lat uzyskała wyższe wykształcenie. Sześć z tych regionów znajdowało się w Zjednoczonym Królestwie: pięć z nich to regiony stołeczne (z których Zjednoczone Królestwo ma dwa na poziomie NUTS 2) lub regiony w bliskim sąsiedztwie stolicy, w tym region o najwyższym udziale, Inner London-West (71,7%), podczas gdy szósta była Wschodnia Szkocja. Poza Zjednoczonym Królestwem, pozostałe pięć regionów, w których ponad połowa ludności w wieku produkcyjnym posiadała wykształcenie wyższe, obejmowała regiony skandynawskiej stolicy Helsinki-Uusimaa, Sztokholm i Hovedstaden oraz dwa (Suburban) regiony belgijskiej stolicy, tj. prowincję Brabancja Wallon i Prowincję Vlaams-Brabant.

W przeciwieństwie do wyżej opisanych danych, w UE istniało kilka regionów, w których mniej niż jedna piąta osób w wieku produkcyjnym posiadała dyplom ukończenia studiów wyższych (co pokazuje najślabszy odcień

na wykresie). Były to często regiony wiejskie, charakteryzujące się lokalnymi gospodarkami skoncentrowanymi na rolnictwie, z ogólnie niskim popytem na pracę wysoko wykwalifikowanych pracowników.

Zwiększanie zatrudnienia młodych ludzi jest uważane za integralną część strategii ET 2020, której celem jest, aby kształcenie mogło być wykorzystywane do sprostania obecnym i przyszłym wyzwaniom rynku pracy. W 2012 roku ustalono punkt odniesienia dotyczący szans zatrudnienia absolwentów szkół wyższych i szkoleń, w ramach którego decydenci polityczni UE dążyli do zapewnienia, że 82% z ostatnich młodych absolwentów powinno być zatrudnionych przed rokiem 2020.

Wskaźnik zatrudnienia niedawnych absolwentów był równy 82% lub wyższy od tego wskaźnika w ponad połowie regionów (145 z 268) regionów NUTS 2. Najlepsze rezultaty koncentrowały się w Szwecji, Holandii, Niemczech, Czechach i Austrii.

Bardziej szczegółowa analiza pokazuje, że wskaźniki zatrudnienia niedawnych absolwentów wynosiły 100,0% w północno-wschodniej Szkocji i w Cumbrii (podobnie w Zjednoczonym Królestwie). Następne najwyższe wskaźniki zatrudnienia absolwentów charakteryzują czeski region Stredni (otaczający Region Stołeczny Praha), Trewir (Niemcy Zachodnie), Derbyshire i Nottingham; North Yorkshire; Wschodnia Szkocja (wszystkie w Wielkiej Brytanii). W sumie 57 regionów odnotowało co najmniej 90% w 2017 roku (co zostało pokazane najciemniejszym kolorem na Wykresie 6).

W 2017 roku ponad jedna dziesiąta (10,9%) EU 28 osób dorosłych wzięła udział w kształceniu i szkoleniu (w ciągu czterech tygodni poprzedzających badanie); oznaczało to niewielki wzrost w stosunku do poprzedniej dekady. Analiza wskaźników uczestnictwa w regionach 275 NUTS 2, dla których dostępne są dane, pokazuje, że większość regionów – 159 lub 58% ogółu – miała udziały, które były niższe niż średnia EU 28. Podział wskaźników uczestnictwa w poszczególnych państwach członkowskich UE był zasadniczo jednolity, prawdopodobnie odzwierciedlający organizację inicjatyw edukacyjnych i szkoleniowych na poziomie krajowym. Najwyższe wskaźniki uczestnictwa w kształceniu dorosłych odnotowano w państwach nordyckich, we Francji i w Holandii, podczas gdy najniższe wskaźniki odnotowano w Europie Wschodniej i w Grecji (*Sustainable development ...*).

Podsumowanie

Inwestycje w kapitał ludzki to dobrze wydane pieniądze. Dobre kształcenie i szkolenie przyczynia się do trwałego wzrostu gospodarczego, a także

do zrównoważonego rozwoju: napędza badania i rozwój, innowacje, wydajność i konkurencyjność. Państwa członkowskie Unii Europejskiej powinny dokonać niezbędnych inwestycji we wszystkie systemy kształcenia i szkolenia, aby zwiększać ich skuteczność i wydajność w podwyższaniu poziomu umiejętności i kompetencji siły roboczej. Pozwoli im to lepiej przewidywać szybko zmieniające się potrzeby dynamicznych rynków pracy w gospodarce, która jest w coraz większym stopniu objęta cyfryzacją, i w kontekście zmian technologicznych, środowiskowych i demograficznych, oraz lepiej dostosowywać się do tych zmieniających się potrzeb. Państwa członkowskie powinny ponadto podjąć wysiłki zmierzające do poprawy dostępu do wysokiej jakości uczenia się przez całe życie dla wszystkich oraz realizować strategię aktywnego starzenia się, aby umożliwić wydłużenie życia zawodowego. Kształcenie i szkolenie mają do odegrania ważną rolę, jeśli chodzi o zapewnianie ochrony wspólnych dla nas wartości ludzkich i obywatelskich i ich przekazywania przyszłym pokoleniom, a także wspieranie wolności myśli i słowa, włączenia społecznego i szacunku dla innych. Istotne jest również zapobieganie i zwalczanie dyskryminacji we wszelkich jej formach, wzmacnianie nauczania i akceptacji tych wspólnych podstawowych wartości oraz kładzenie fundamentów pod społeczeństwo bardziej sprzyjające integracji społecznej, poprzez edukację – począwszy od najmłodszych lat. Kształcenie i szkolenie może pomagać w zapobieganiu ubóstwu, wykluczeniu społecznemu i dyskryminacji, sprzyjać wzajemnemu szacunkowi i tworzeniu podwalin otwartego i demokratycznego społeczeństwa jako podstawy aktywnego obywatelstwa. Jednocześnie systemy kształcenia i szkolenia stają przed wyzwaniem polegającym na zapewnieniu równego dostępu do wysokiej jakości edukacji, w szczególności poprzez dotarcie do grup znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji i integrowanie osób z różnych środowisk, w tym odpowiednie integrowanie nowo przybyłych migrantów w środowisku edukacyjnym, a tym samym wspieranie wzrostowej konwergencji społecznej. Kształcenie i szkolenie dają poszczególnym osobom wiedzę, umiejętności i kompetencje, które umożliwiają im rozwijanie się i wpływanie na swoją sytuację, poprzez poszerzanie ich perspektyw, dobre wyposażenie ich na przyszłość, tworzenie podwalin aktywności obywatelskiej i wartości demokratycznych oraz promowanie włączenia społecznego, równości i równouprawnienia (*Education and Training*).

Tak więc można skonkludować, że europejskie kraje powinny przykładać większą uwagę do kreowania wydatków w omawianych aspektach, przyczyniając się tym samym do pomnażania potencjału kapitału ludzkiego.

Bibliografia

- Education and Training*, <http://ec.europa.eu/education/> [27.11.2018]
- Education at a Glance 2018*, <http://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/> [11.02.2019]
- Eurostat regional yearbook 2018*, <https://ec.europa.eu/eurostat/publications/statistical-books/regional-yearbook> [10.12.2018]
- Handbook on measuring equity in education*, <https://www.voced.edu.au/content/ngv%3A80374> [11.02.2019]
- Key figures on Europe 2018 – Statistics illustrated – 2018 edition*, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-EI-18-001> [11.02.2019]
- Smarter, greener, more inclusive – indicators to support the Europe 2020 strategy*, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Smarter,_greener,_more_inclusive_-_indicators_to_support_the_Europe_2020_strategy [11.02.2019]
- Strategiczne ramy europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia*, https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_pl [11.02.2019]
- Sustainable development in the European Union – Monitoring report on progress towards the SDGs in an EU context – 2018 edition*, <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-01-18-656> [11.02.2019]

Correspondence concerning this paper should be addressed to Dr. Iwona Koza – Senior Lecturer in Political Economy at The State School of Higher Education in Chełm (Poland).

E-mail: ikoza@pwszchelm.edu.pl